

Dk - DIALOG

Cena 12,- Kč

Pro členy Demokratického klubu zdarma

SLOVO ÚVODEM

V minulém čísle jsme v úvodním slově připomněli známá slova T. G. Masaryka o demokracii, která je diskusí a připomněli, že pravá diskuse je možná pouze tam, kde si lidé vzájemně důvěřují a hledají pravdu. Také v Demokratickém klubu si vzájemně vyměňujeme názory při pravidelných setkáních i v Dk-Dialogu, který tato setkání doplňuje a do určité míry i nahrazuje. Tyto diskuse však nejsou samoúčelné. Jsou podkladem pro přijímání stanovisek Klubu k aktuálním otázkám současné politické reality. I když nebudeme význam těchto stanovisek přeceňovat, mají jistě větší význam jako vyjádření kolektivu než dopis jednotlivého občana. Zároveň se tím posiluje význam občanské společnosti, jíž přísluší v demokratické společnosti významné místo.

V tomto čísle jsou publikována dvě poslední stanoviska Klubu. O církevních restitucích se jedná již více než 20 let. Jsme jedním z mála států, které dosud nemají tuto problematiku vyřešenou. Spektrum názorů k podpoře navrženého zákona o restitucích i k jeho odmítnutí se zdají někdy stejně závažné, jejich váha je však vzájemně neměřitelná. Domníváme se však, že event. nepřijetí tohoto zákona by mělo mnohem negativnější důsledky než jeho přijetí. To vyplývá i z příspěvku, který je také publikován v tomto čísle. Příklad odvolání ministra Pospíšila působil v době jeho odvolání velmi podivně a vyvolal relativně bouřlivou reakci občanů. Toho jsme si nemohli nevšimnout, a proto jsme vydali stanovisko, ve kterém jsme vyjádřili své znepokojení. Nevyzývali jsme k demonstracím, neboť celý postup odvolání nebyl protiprávní.

Ne všechna navržená stanoviska však byla přijata. Např. k činnosti KSČM Demokratický klub vydal několik stanovisek, poslední návrh stanoviska uveřejněný v Dk-Dialogu č. 2/2011, ve kterém se podporuje usnesení Senátu Parlamentu České republiky v této kauze (v usnesení se doporučuje vládě, aby dala podnět Nejvyššímu správnímu soudu k přezkoumání, zda KSČM neporušuje ústavu), nebyl politickou komisí Klubu přijat. I když výsledek takového přezkoumání nebylo možno předvídat, domníváme se, že takový pokus měl být učiněn.

Vydávání stanovisek, pravidelná setkání a publikování Dk-Dialogu v české a občas i anglické verzi považujeme za hlavní náplň činnosti Klubu k plnění jeho smyslu, kterým je posilování demokracie a zvyšování úrovně demokratickosti.

STANOVISKO DEMOKRATICKÉHO KLUBU č. 49

K otázce restitucí církevního majetku

Za součást transformace společnosti po listopadu 1989 jsme považovali a stále považujeme alespoň částečnou náhradu majetkové újmy, ke které za minulého režimu došlo. Spravedlivé uspořádání majetkových vztahů mezi církvemi, řády a kongregacemi a státem považujeme od listopadu 1989 za nutný předpoklad pro vlastní právní vyřešení majetkových vztahů, ale také za nutný předpoklad pro faktické uskutečňování ekonomické nezávislosti církví *sui generis* na státu. S lítostí konstatujeme, že ani po dvaceti letech od přijetí příslušných zákonů nenašel Parlament ČR dostatek dobré vůle a odvahy prosadit v zákonech avizované navrácení majetku církví, církevních organizací a spolků, přestože tento postup je nejspravedlivější formou privatizace majetku zabaveného zruďnou totalitní mocí a navíc i zmírněním způsobených křivd. Vítáme proto ohlášený konsensus vládních stran s návrhem dohody, ke které došla po dlouhém jednání a oboustranných ústupcích komise složená ze zástupců státu i církví ve věci zákona o navrácení majetku církvím. Jsme však znepokojeni tím, že se opět ozývají, a to i z vládních stran hlasy, které navrácení zpochybňují.

Jedním z argumentů odpůrců restitucí je otázka vlastnictví příslušného majetku. Je však nepochybné, že tento majetek byl před jeho konfiskací komunistickým režimem v držbě církví. Proto je třeba jej vrátit, aby byly odčiněny křivdy způsobené konfiskací a zároveň bylo umožněno plně rozvinutí života církvím, které představují důležitou složku občanské společnosti.

Jiným argumentem odpůrců je napjatá rozpočtová situace ČR. Máme za to, že jde o argument populistický a hluboce amorální, neboť proti nápravě důsledků zločinu platný argument neexistuje. Nemluvě o tom, že finanční část náhrady je rozložena do dlouhého období, takže rozpočet bude zatížen jen minimálně.

Žádáme proto členy Parlamentu ČR, aby svými hlasy umožnili provedení restitucí tak, jak to předvídají koaliční dohody.

V Praze 4. června 2012

STANOVISKO DEMOKRATICKÉHO KLUBU č. 50

K odvolání ministra Jiřího Pospíšila

Demokratický klub *znepokojilo* odvolání J. Pospíšila z funkce ministra spravedlnosti ČR. Vysoké požadavky na rozpočet v jeho resortu nepovažujeme za přesvědčivý důvod k tomu, aby byl zbaven funkce. Domníváme se, že rozhodnutí o odvolání může souviset s jeho angažováním v boji proti korupci a za pročištění poměrů v naší justici. Žádáme proto premiéra ČR, aby seznámil veřejnost se skutečnými důvody tohoto odvolání, případně toto odvolání revoval.

V Praze dne 29. června 2012

VYROVNÁNÍ SE S CÍRKVEMI JAKO UKÁZKA ÚROVNĚ POLITICKÉ KULTURY

V současné době vrcholí projednávání návrhu zákona o vyrovnání se s církvemi.¹ Návrh tohoto zákona se stal předmětem velké pozornosti. To je jistě v pořádku a bylo to možno oče-

¹ Tisk č. 580/6. vol. období. Původní návrh byl předložen v roce 2008 jako tisk č. 482/5. vol. období. Nyní je ve 3. čtení (k 28. 6. 2012).

kávat. Větší zájem by však mělo vyvolávat to, že se setkal u některých politických skupin s výrazným nesouhlasem. Zjištění, proč k tomu došlo, by patrně významným způsobem mohlo pomoci seznat některé dlouhodobé nedostatky v komunikaci na politické scéně především mezi vládou a veřejností.

Nyní několik slov k samotnému návrhu zákona. Byly proti němu vznášeny výhrady, že se jedná o dar, že bude vrácen i majetek, který byl církvi konfiskován v době josefinských reforem, pro první světové válce resp. že bude prolomena hranice 25. února 1948.²

K těmto námitkám je třeba uvést, že nemají opodstatnění. Zákon jednak stanoví rozhodné období, kdy došlo k odnětí majetku církvi a to je období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 (§ 1 zákona). A především, v § 5 jsou vyjmenovány způsoby odnětí majetku církvi, které jsou titulem k navrácení takového majetku. A v časové posloupnosti prvním je odnětí na základě zák. č. 142/1947 Sb. o revizi pozemkové reformy. Je tedy zřejmé, že nemůže dojít k navrácení majetku, který byl odňat církvi v době vlády císaře Josefa II. popřípadě na základě tzv. záborového zákona č. 215/1919 Sb.

Pokud se jedná o hranici danou datem 25. únor 1948³, je taková možnost jen teoretická a navíc z hlediska demokratických principů plně ospravedlnitelná. Zákon č. 142/1947 Sb. mohl být realizován až poté, co bylo k němu vydáno prováděcí nařízení. K jeho vydání došlo 12. 11. 1947 (publikováno pod č. 194/1947 Sb.), které nabylo účinnosti dne 18. 12. 1947. Teprve od tohoto dne mohl začít soupis nemovitostí za účelem posouzení, zda podléhá revizi či nikoli. K odnětí pak docházelo výměrem, vydaným v rámci správního řízení, upraveným tehdy platným vl. nařízením č. 8/1928 Sb. Je tedy možné, že již před 25. 2. 1948 byl majetek sepsán, i vydán orgánem I. stupně výměr o odnětí majetku, leč o opravném prostředku nebylo rozhodnuto vůbec nebo až po 25. 2. 1948. K odnětí mohlo totiž dojít pouze tehdy, byl-li výměr pravomocný. Jedině v takovém případě může být církev či náboženská společnost (popř. další subjekt) oprávněnou osobou (§ 3 cit. zákona).

Je známo, že již před tzv. Únorem 1948 byly opuštěny demokratické principy a po Únoru nastalo po praktické stránce bezpráví. Uvážíme-li, že proti výměrům správních orgánů II. stupně bylo dle Ústavy z roku 1920 zaručeno právo podat žalobu k Nejvyššímu správnímu soudu, avšak jeho činnost byla v roce 1952 znemožněna jeho zrušením, a navíc po válce nebyl vůbec zřízen ústavní soud, který by byl kompetentní posoudit soulad (a to neplatí jen o tomto zákonu) zák. č. 142/1947 Sb. s ústavou, je zřejmé, že i zahrnutí odnětí na podkladě zákona č. 142/1947 Sb. je namístě. To samozřejmě neříká nic o tom, že by nemohly existovat jednotlivé případy, kdy by konfiskace obstála. V situaci, kdy opravný prostředek by již projednáván v době po uchopení totalitní moci, je opodstatněná presumpce nezákonnosti, rozhodnutí, kterým nebylo takovému prostředku vyhověno (a to zvl. za situace, kdy soudní ochrana byla prakticky znemožněna). Právní stát musí dát přednost respektu k civilizovaným právním zásadám a napravit újmy, když stručně řečeno, bezpráví bylo pravidlem a právnost výjimkou.

Zcela na závěr, za odňatý majetek měla být vyplacena náhrada (§ 7 zák. č. 142/1947 Sb.). Po 25. 2. 1948 se zásadně nevyplácela (nevyplacení náhrady se ovšem netýkalo jenom odnětí

² K tomu zejm. článek L. Procházkové: Církev nemá na restituce právní nárok (Literární noviny 11. 11. 2011)

literarky.cz/domov/spolecnost/6680-cirkev-nema-na-restituce-pravni-narok, dále např. dopis J. E., Benediktu XVI., ze dne 29. 3. 2012 a z posledních např. pořad Máte slovo, ČT 1, 7. 6. 2012 (ceskatelevize.cz/ivysilani/10175540660-mate-slovo/212563230800022/)

³ Obava je vznášena neustále, v poslední době patrně na podkladě (ovšem výrazně pozměněné) interpretace výroku poslance Bendy v pořadu Máte slovo 7. 6. 2012, který ovšem neřekl, že chce navrátit stav před reformy Josefa II. (jak uváděl např. J. Beščák 13. 6. 2012), ale pouze že chce, aby církev měla více svobody než za Josefa II. Každopádně zákon prostředky ke zvrácení stavu před josefinské reformy rozhodně nedává (blisty.cz/art/63807.html, Jindřich Beščák: Vizionář Marek Benda ...)

na základě zákona o revizi pozemkové reformy, náhrad se nedočkali ani bývali vlastníci majetku odňatého dle znárodnovacích dekretů z října 1945), takže navrácení majetku je už z tohoto důvodu namístě. Po legislativně-technické stránce má proto zahrnutí cit. důvodu na první místo v § 5 písm. a) význam převážně morální, protože tyto situace po praktické stránce pokrývá ust. § 5 písm. i).

Pokud by byl zájem o skutečně o kvalitní analýzu, jsou jiná místa, která by měl vyvolávat větší pozornost. Jedná se především o ustanovení § 5 písm. f), podle něhož je titulem k vrácení majetku, pokud byl majetek zcizen na základě kupní smlouvy uzavřené v tisíci nebo za nápadně nevýhodných podmínek. Všechny ostatní restituční předpisy (zák. č. 87/1991 Sb., zák. č. 229/1991 Sb.)⁴, vyžaduje splnění obou podmínek zároveň (tj. kumulativně), nikoli jako alternativu. V tomto směru jsou církve zvýhodněny. Napravit je to však možné velmi snadno nahrazením slova „nebo“ za „a“. Jiná otázka je, jak významné by to bylo zvýhodnění, protože nelze očekávat, že by k získávání majetku používal totalitní režim ve větší míře kupní smlouvy. Praktický rozdíl tedy nebude patrně příliš významný.

Další ustanovení, které by představovalo zvýhodnění, bylo ust. § 9 odst. 1 písm. a) za středníkem, vyjádřené slovy „*tato skutečnost se má za prokázanou, není-li prokázán opak*“. Tato část však byla na zasedání ústavně-právního výboru dne 23. 5. 2012 vypuštěna, takže tento problém pominul.⁵

Nepřízeň vůči zákonu ovšem vyvstává i kvůli osobám, které jsou s jeho projednáváním spojeny. Je jím především předseda ústavně právního výboru Mgr. Marek Benda, který je spojen s neoprávněným získáním titulu JUDr. a celkově nesnášenlivým vystupováním, projevujícím se přezíráním jakýchkoliv výhrad a dávajíc okázale najevo přesvědčení o správnosti návrhu zákona. Jeho aktivní příslušnost k římskokatolické církvi vyvolává rovněž nepřízeň.⁶ Vzhledem k tak citlivému tématu by byla spíše na místě zdrženlivost, vysvětlování, věcná reakce na námítky.⁷

Po této stránce je třeba uvést, že pozornost si zaslouží zejména výhrady vztahující se k finanční náhradě, objevily se totiž výhrady vůči ceně pozemků, kdy vláda vycházela z částky 44,48 Kč/m², kdyžto podle vyhl. MF č. 3/2008 Sb. je nejvyšší tzv. náhradová možná cena u pozemků cca 17 Kč a u lesních 9 Kč.⁸ Je skutečností, že některé pozemky, které měly v roce 1948 charakter zemědělský nebo lesní, jsou zastavěny, leč bylo by asi na místě, kdyby vláda uvedla, jaký zhruba podíl u takových pozemků předpokládá a jak stanovila (jako vážený průměr) hodnotu 44,50 Kč/m². Odkaz na lineární extrapolaci není příliš přesvědčivý, protože v letech 1993-2003 měl být průměrná „měrná“ cena prodávaných nemovitostí 37 Kč/m², přičemž v letech 1999-2003 byla průměrná cena 29 Kč.⁹ Bylo tedy na místě vytvořit kompromis

⁴ § 6 odst.1 písm. g) zák. č. 87/91 Sb., § 6 odst. 1 písm. k) zák.č. 229/91 Sb.

⁵ Na problematičnost tohoto ustanovení měl ovšem poukázat právě posl. M. Benda (viz noviny.cz/domaci/267656-cirkve-musi-v-restitucich-prokazat-ze-majetek-vlastnily-zada-ods.html, 15. 5. 2012 16:41)

⁶ I při zákonodárném procesu (netoliko v soudnictví) by mělo platit (či spíše tím více), že nejen, že rozhodování musí být spravedlivé, ale musí být také vidět, že je spravedlivé.

⁷ L. Procházková v pořadu Máte slovo, ČT 1, 7. 6. 2012 poukazovala např. na jeho reakce, že si vyprošuje, aby se používalo argumentu, že návrh zákona narušuje suverenitu ČR, obdobně výroky posl. Bendy dne 23. 5. 2012 při pokusu o tzv. občanské zatčení („neopovažujte se mě dotknout, jinak uvidíte“, zazn. na video) neukazují na vyzrálého zákonodárce a funkcionáře sněmovny.

⁸ Na tento problém poukázal např. Jiří Novotný (Věci veřejné, Vyškov) v dopise místopředsce-kyni sněmovny K. Peake z dne 3. 4. 2012 (nutno dodat, že nejvyšší měrná cena „lesní“ půdy je 17,25 Kč/m², to ovšem na opodstatněnosti výhrady nic nemění a ani to, že se rozlišuje cena lesních pozemků a cena lesních porostů, a že příloha č. 22 resp. 23 obsahuje jen základní hodnoty). novotnyjiri.blogspot.cz/

⁹ Byť pokles průměrné ceny na 10,22 Kč, jak dovozoval posl. V. Filip, by byl asi jen teoretický. veres.blog.idnes.cz/c/253418/Rozprava-v-Parlamentu-o-cirkevnych-restitucich-velmi-zajimave.html 29. 3. 2012 18:02

mezi (aproximovanou) tržní cenou a normativní cenou pro náhrady dle vyhl. č. 3/2008 Sb., tj. jistá zdrženlivost by byla asi na místě. V době, kdy jsou velké sociální obtíže, a je zřejmé, že bude třeba šetřit, důraz pouze na jedno hledisko-současnou tržní cenu není patrně adekvátní. I v tomto směru vláda lze říci ne příliš obstála, což dokumentuje zejména vystoupení ministryně kultury A. Hanákové dne 8. 2. 2012 v ČT, které vyvolalo pro zřejmou nepřipravenost silnou kritiku.

K celé problematice tohoto návrhu zákona lze tedy říci, že je v nepříznivém světle v podstatné míře z důvodů osobních (ad hominem) než pro samu věcnou povahu (ad rem). Dané téma si však žádá okomentovat ještě několik tezí.

Je to zejména otázka restituce. Skutečně se nejedná o restituci do poměrů, které byly v roce 1948. Účelem zákona je ale vytvoření takového stavu, aby církev a náboženské společnosti měly zhruba stejné podmínky ke své činnosti, jako mají ve vyspělých zemích evropského kulturního okruhu, tedy jako např. ve Francii, Spolkové republice Německo, Rakousku, atp.

Obdobně k výhradě, že církev (miní se především římskokatolická) majetek nevladnula, ale pouze spravovala, je možné říci (shrnout tak úvahy vyžádaných posudků) asi tolik. Patrně tomu tak bylo v době, kdy církev byla součástí státní moci a používala státní moci také k prosazování náboženského dogmatu (a zároveň státní moci tj. panovníkovi sloužila formou ideové podpory), avšak tak jak docházelo k odluce církve od státu (a pomíjelo ono spojení „trůnu a oltáře“), stával se majetek využívaný církví stále více majetkem, který přestával požívat různých výhod, ale také, jak vznikala moderní občanská společnost a právní stát, nabýval majetek čím dál tím více soukromé povahy a začal požívat také ústavní ochrany vlastnictví. U nás k tomu došlo zcela nepochybně po vzniku republiky v roce 1918.

V souvislosti s tím, že převážnou část jak věcné, tak reletární náhrady obdrží římskokatolická církev, bývá poukazováno na její zvýhodnění zejm. v pobělohorské době, a tedy i na to, zda majetek byl vůbec nabyt spravedlivě (konfiskace majetku nekatolíků atd.). Ale zde by neměla být pominuta zásadní okolnost. Finanční náhrada ve výši 83 mld., resp. nyní 59 mld. Kč bude jednotlivým církvím a náboženským společenstvem rozdělena nikoli na základě rozhodnutí státu, ale na podkladě dohody, kterou uzavřeli představitelé všech 17 církví. Církev se tedy vypořádaly mezi sebou samy. Římskokatolická církev obdrží cca 83 % celkové částky, ačkoli pokud by se přihlíželo k zabavenému majetku, měla by obdržet 98-99 % finanční náhrady.¹⁰

Římskokatolická církev tedy nikoli nevýznamným způsobem zohlednila svoje dřívější zvýhodnění. A pokud by navíc majetkové vyrovnání představovalo i narovnání vztahů mezi církvemi samými a uzavřelo dlouhé dějinné období náboženské, když ne nesnášenlivosti, tak napětí v českých zemích, byl by to významný počín sám o sobě.

Nikoli nevýznamnou část sporů kolem návrhu zákona tedy způsobuje nedostatek politické kultury. Počínaje tím, že vláda nevěnovala potřebnou pozornost odůvodnění návrhu, což se týká zejména stanovení finanční náhrady vč. zohlednění kritických názorů (průměrná cena pozemků, rozloha zabrané půdy evidovaná v roce 1947 ve srovnání s předpokladem rozlohy nyní uvažované k vydání), nezahájila širší diskusi v hromadných sdělovacích prostředcích (u tak citlivého tématu by bylo jistě vhodné i nechat otisknout podkladový materiál v hromadných sdělovacích prostředcích nebo vydat informační materiál sama). Ačkoli požadavek vyřešit otázku církevního majetku plyne z ústavních principů (zdůrazněných v nálezech Ústavního soudu) nemůže být bez významu, že proti vrácení majetku má být až 80 % respondentů různých průzkumů veřejného mínění.¹¹ Zvláště při konkrétní podobě vyrovnání je třeba dát možnost veřejnosti podílet se na jeho utváření.

¹⁰ Proslav Mons. J. Graubnera, in: Kovář-Kříž: Narovnání vztahů mezi církvemi a státem, CEV-RO 2008 str. 41-45 (42)

¹¹ Např. Máte slovo, ČT 1, 7. 6. 2012

Nutno ovšem dodat, že i na straně odpůrců se objevují argumenty založené spíše na sentimentech vůči úloze církvi v minulosti. Konfiskace (římskokatolického) církevního majetku byly od 18. století nepochybně vyvolány tím, že tato církev představovala silný mocenský celek, který se snažil zasahovat (v souladu s politikou svého řídicího centra - Vatikánu), do státních záležitostí jednotlivých států. V současné době je situace naprosto odlišná a bylo by proto namíste uvážit, zda pozůstatky těchto restrikcí ponechávat.

Valentýn Plzák, červenec 2012

PŮSOBENÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI A STANOVISKO DK Č. 50

Začátkem července se hradní zmocněnec pro Lidové noviny D. Kaiser rozzlobil na manifestanty, kteří požadovali jmenování Lenky Bradáčové do funkce vrchního státního zástupce. Dokud prý nejsou jasné indicie, že se ohýbá spravedlnost, nemá nikdo co křičet pod okny.

Mám plně pochopení pro ty, kteří nepřiznávají občanským organizacím rozhodovací pravomoc. K rozhodování mají mandát skutečně jen orgány vzešlé z výsledku demokratických voleb. Před několika lety však byla z Hradu rozpoutána kampaň proti tzv. postdemokracii. Občanská společnost nemá prý mandát ani k ovlivňování rozhodnutí a mezi státem a občanem nemá vůbec nic existovat (což je v naprostém rozporu s naší ústavou i s ústavami ostatních demokratických států). Existují zde tedy dva pankejty, do nichž lze spadnout.

První z nich znamená oslabování pravomocí, které občanské společnosti nepatří, a také činnost, která jen díky nedokonalým zákonům není protiprávní. Pokud jde o rozhodovací pravomoc, ty může občanská společnost získat jen rozhodnutím volených orgánů (např. udílení licencí lékařskou komorou). Mnohem horší sklouznutí do tohoto příkopu však představují ultimáta požadující politické a personální změny pod hrozbou rozvratu státu. *Budeme paralyzovat tento stát*, hrozil generální stávkou a okupací ministerstev, pokud nedojde k předčasným volbám, pan Dušek, a může tak činit jen díky tomu, že naše legislativa nevzala v úvahu, že stávka v demokratickém státě má být pouze krajním prostředkem mzdového vyjednávání, nikdy však nemá zasahovat do politiky. K tomu má demokracie jiné prostředky a politická stávka znamená její znásilnění, neboť jejím prostřednictvím si část obyvatel, často i velmi malá, osobuje právo díky důležitosti jejich pracovních aktivit, de facto vládnout v rozporu s Ústavou, proti občanům ostatním.

Naším klubem tento příkop neprochází, a proto se věnujme tomu druhému. V něm se nacházejí ti, kteří nechtějí pochopit rozdíl mezi decizní sférou a občanskou společností. Ti, kdo rozhodují, jsou morálně a často i ze zákona povinni vycházet z co nejdokonalejších podkladů. Soud smí trestat či netrestat jen na základě perfektních důkazů. Jelikož naproti tomu občanská společnost o trestech, o znění přijímaných zákonů ani o řadě dalších věcí nerozhoduje, pouze doporučuje, není těmito povinnostmi vázána. Může doporučovat, může se domnívat, obávat se, předpokládat, požadovat, a je především v jejím vlastním zájmu, aby její stanoviska vycházela z pravděpodobného stavu věcí. Není tudíž sebemenší důvod, aby chom odsuzovali manifestaci pro paní Bradáčovou, a není třeba bránit panu Duškovi ve vznesení požadavků na zastavení reformy a konání voleb, pokud si je nebude vynucovat rozbíjením státu. Na tomto místě nechť manifestanti pro paní B. přijmou moji omluvu, že je pojednávám s přáteli pana D. společně v jednom odstavci. Kvalitativně se v mých očích tyto dva soubory dosti výrazně liší.

Tím se konečně dostáváme ke stanoviskům Dk, zejména onomu s kulatým číslem 50. Jsem v čele komise, jež stanoviska přijímá, ale vzhledem k dávno plánovanému odjezdu mimo Prahu a internet jsem pověřil komisi, aby závěrečné znění přijala bez mého hlasu. Prál jsem si, aby alespoň jakýsi projev znepokojení z Klubu odeslal a současně jsem si uvědomoval, že se zrodí text, který bych svým hlasem musel pozastavit. Protože na premiéro-

vo zdůvodnění vyhazovu pana Pospíšila z vlády lze odpovědět jediňe americkým *Don't kid me, son, čili synku, nebulikuj nás* a vůbec nechápu, k čemu je dobré activě žádat, aby nás *kidnul* ještě jednu, snad podrobněji. Je snad dostatečnou indicií, že dochází ke grandiózňi nepravosti, když prezident okamžitě propuštění ministra podepsal, víme-li, jaké drahoty činil s jmenováním a propuštěním v minulosti (vzpomeňme jmenování knížete Schwarzenberga ministrem zahraničí a snahy udělat z něho cizáka) včetně i odmítnutí propuštění jednoho ministra, což je v rozporu s ústavou). Proto původňi návrh textu požadoval demisi premiéra i prezidenta, leč to u nás nejde. Požadoval ji i s vědomím hrůz, které zemi čekají po volbách. Vycházel však z toho, že takové pohrdání veřejností, jakého se oba dopustili, nelze tolerovat.

Trochu mi to připomíná konec amerického radaru v Demokratickém klubu. Z nejvyšších klubových míst bylo dovoleno jen žádat, aby jej poslanci projednali. Ale nemůžeme prý žádat o jeho přijetí, když vláda ještě nerozhodla. S takovýmto postojem přestáváme být součástí občanské společnosti a stáváme se jen vládní agenturou či oddílem důležité strany. Marně pátrám, k čemu by to obecně mohlo být dobré.

Jan Friedlaender, červenec 2012

MUDR. VÁCLAV PAŘÍK - OSVÍCENÝ STAROSTA A VLASTENEC

Naše zkušenosti z minulých (ale i současných) let s komunálními politiky a úředňiky nejsou nejlepší. Proto si myslím, že nebude na škodu upozornit na jednoho ze starostů, kteří v Čechách žili a pracovali a kteří by mohli být vzorem mnoha současných.

Se jménem MUDr. Václava Paříka jsem se seznámil v roce 1973 při studiu literatury o těžbě českých granátů. Jeho práce mi pomohla při průzkumu jejich výskytu v Českém středohoří. Teprve mnohem později jsem zjistil, že byl nejen milovníkem přírody, ale i dobrým lékařem, vynikajícím starostou obce a zakladatelem Muzea českého granátu v Třebenicích na Litoměřicku. Údaje o jeho životě jsem měl možnost prostudovat teprve nedávno, když jsem v antikvariátu získal výtisk poslední přednášky, kterou pronesl před svou smrtí v roce 1901. Zde jsem zjistil, že šlo o rodáka z Českého ráje. Narodil se před více než 170 lety, a to 8. února 1839 v Libuni (v čarokrásném Turnovsku, jak sám uváděl, když byl žádán, aby mluvil o sobě). Na jeho vývoj měl velký vliv učitel, spisovatel a později i jeho osobňi přítel Antonín Marek. Medicínu studoval na Pražské universitě. Učil jej i fyziolog Jan Evangelista Purkyně. Lékařská profese se mu stala životňím posláním, ale neomezovala jeho zvidavost a osobňi angažovanost.

Po ukončení studií se usadil roku 1867 jako městský lékař v Třebenicích. Byl lékařem úspěšňým. Zajímal se nejen o lidi, kteří zde žili, ale i o okolňi krajinu známou výskytem českých granátů. Velmi brzy se začal věnovat také místňi politice a stal se zastáncem českého vlastenectví.

Má velkou zásluhu na tom, že Třebeniccko nebylo poněmčeno a že zde dokonce vznikla česká škola. V jednom ze svých projevů se o ní zmínil: „*Jakožto důležitý moment na rozhraní jazykověm považuji zdokonalování a rozšiřování školství všeho druhu. Přejí si takového vzdělání na těchto místech, které by nám pevně a statečně povahy vychovalo. U nás v Třebenicích učiněn zdárný krok zařízením české měšťanské chlapecké školy.*“

Roku 1870 byl iniciátorem vzniku (Občanské) „Besedy“, která dbala o kulturní rozvoj oblasti, již v roce 1872 byla při ní zřízena „sbírka starožitností“ - základ místňi muzea. Publikoval a přednášel pro odborníky i veřejnost. Spektrum jeho zájmů bylo velmi široké. Vedle Besedy zřídil i „občanskou záložnu“, která se stala oporou při vlasteneckých podnikcích vedoucích ke zřelbení města. Místňi občané mu důvěřovali a roku 1884, tedy před 115 lety, byl zvolen trebenickým starostou. I pak šel příkladem. Na vlastní náklady nechal vysázet stromořadí

a zřít středem obce chodník (s něčím podobným se dnes nesetkáme). Podílel se na vzniku „První české akční továrny na zužitkování plodin“, a tím na zajištění živobytí pro mnoho místních zemědělců a sadařů.

Krátce před svou smrtí v létě roku 1901 pronesl poslední bojovný projev proti germanizaci českého pohraničí na veřejné schůzi Hospodářsko-politické jednoty pro Litoměřicko a Třebenicko. Dovolím si jen krátkou ukázkou z úvodní části jeho projevu, jejíž aktuálnost byla a je stále aktuální: „*V našem milém Rakousku, a tudíž také v Království českém jest nakupeno tolik politické mizerie, že všichni s horoucí touhou očekáváme toho Mesiáše, který by nás z té kruté tísně a z těch nekonečných zmatků vyprostil. My Čechové můžeme vším právem jednou před soudnou stolicí Nejvyššího si žalovati na zlý osud, jaký nás stihá po celou dobu našeho bydlení a žití v této zemi. Ačkoli nám byla dána ve vlastnictví krásná a bohatá země, mající všechny podmínky ku šťastnému žití, předce nám nelze říci, že bychom byli šťastnými. Táži se Vás, velectění páni, táži se celého národa, zda jste šťastnými. A jsem přesvědčen, že mi jednoduše odpovíte: Nejsme šťastnými, protože postrádáme svobody a volnosti, protože se nám nedostává samostatnosti a rovnosti a předce jsme my Čechové původními bydliteli této země, předce žijeme ve vlastním domově, na vlastní půdě po našich praotcích zděděné, žijeme v zemi, kterou naši předkové kolikrát svou krví skropili, kterou ve vítězných bojích proti nepřátelům hájili a slavně obhájili.*“

Ivan Turnovec, duben 2012

PŘEDČASNÝ KOMENTÁŘ K PŘEDČASNÝM VOLBÁM

Před nějakými patnácti lety jsme došli s manželkou k závěru, že potřebujeme do své domácnosti ještě jeden rozhlasový přijímač. K tomu bylo ovšem třeba někam zajít a věc koupit. Jenže jsme stále nenacházeli termín vhodný pro tento akt. Až na počátku posledního roku začínajícího jedničkou jsme si řekli, že takhle to už dál nejde, a stanovili neodvolatelné datum nákupu. Stala se jím sobota 13. března 1999. Toho dne jsme skutečně dorazili do jedné prodejny na Václavském náměstí. Výběr byl velký, Obzvláště nás upoutal přijímač, který byl v regálu nad pokladnou hned dvakrát. Stejná značka, stejný design, ale jeden z nich stál Kč 1900, druhý 2100. Naklonil jsem se přes pokladní pult a po chvíli zjistil příčinu rozdílu. Dražší měl všechny vlnové rozsahy, tedy vlny dlouhé, střední, krátké i velmi krátké. Ve druhém byly rozsahy jen tři; neměl krátké vlny.

Krátké vlny. Vlny, jež se nehodí pro poslech Beethovena či Brahmsa, které ale byly mým paralelním domovem po dobu padesáti let mého života. Byly stabilním zdrojem pravdivých informací v době nesvobody a přinášely slova povzbuzení od lidí jako Jan Masaryk, Voskovec a Werich, Prokop Drtina, Robert Bruce Lockhart, Karel Brušák, Ivo Ducháček, Ferdinand Peroutka, Pavel Tígrid, Jacques Rupnik... Přesto jsem po chvíli váhání vynesl rozsudek: „Ženo, koupíme ten levnější. Včera jsme byli přijati do NATO. My už nebudeme krátké vlny potřebovat.“

Necelých patnáct let poté se konaly předčasné volby. Jejich přesný termín neznáme, zato výsledek ano.

S tím rádiem to není zas takový malér. Máme ještě tři, na něž lze krátké vlny přijímat, pokud ovšem nejsou zarezlé či ucpané v důsledku téměř čtvrtstoletého nepoužívání. Musím to vyzkoušet.

Avšak stejně nedovedu pochopit, jak mi při onom nákupu mohl uniknout takový malý detail. Že totiž článek 5 Washingtonské smlouvy nechrání a nemůže chránit svobodu členské země před jejím vlastním lidem.

Jan Friedlaender,
květen 2012

PROBLEMATIKA NEOKORPORATISMU VE VZTAHU K DEMOKRACII

Důvody pro implementaci korporatismu i jeho liberální verze neokorporatismu byly v mnoha případech shodné, např. ekonomická krize vyvolána krachem na burze v roce 1929, společenská krize související se špatným hospodařením státu a vzrůstajícím státním dluhem, korupcí, inflací a nezaměstnaností, krachem demokracie a pluralismu politických stran, které nebyly schopny vytvořit životaschopnou koalici, či hospodářsko-společenským vývojem dané země. Zatímco korporatismus byl ve zprzněných podobách implementován ve zpravidla autoritářských a preindustriálních státech, resp. ve státech s opožděnou industrializací (např. Brazílie, Portugalsko, Řecko, Španělsko), tak implementace neokorporatismu souvisela s postindustriální společností, zejména potom se sociální politikou a sociálním státem, který byl díky industrializaci podmíněn, mimo jiné, demografickými změnami (rodina vs jedinec, délka života atd.).

Přestože se to nezdá, tak jen tripartita je neokorporativní prvek – zajišťuje privilegované postavení zástupcům podnikatelských svazů a zástupcům odborových svazů s vládou. Jakákoliv jiná skupina je z jednání vypovězena. A to je největší problém neokorporatismu, ptámeli se, zda je neokorporatismus ohrožením pro demokracii? Odpověď zní; ano. Neokorporatismus je ohrožením pro demokracii z několika níže uvedených důvodů. Umožňuje privilegovaný přístup vybraným zástupcům daných zájmových sdružení, zatímco ostatní občané pracující např. v soukromém sektoru, popř. občané vně těchto zájmových sdruženích jsou odsouzeni „čekat za dveřmi“ – i když se např. rozhoduje o minimálních mzdách ve státním sektoru, které jsou vypláceny z daní občanů pracujících v sektoru soukromém; dochází tedy k obcházení demokracie. Skupiny, které nejsou voleny občany dané země, ale pouze členy dané organizace často vyjednávají o věcech či smlouvách, jejichž dopad je celospolečenský, tudíž dochází k narušení pluralistického volebního modelu. Mimo jiné se otevírá cesta k zákulisnímu vyjednávání, při kterém může docházet k nečistým obchodům, korupci a podvratným dohodám mezi vysoce postavenými zástupci jednotlivých institucí. Organizace, které mají privilegovaný přístup k vládě, jsou zpravidla hierarchické a vrcholní činitelé těchto organizací svoji funkci mohou využít k politickým účelům. Jak dobře ukázal na základě empirických zkušností již ve 30. letech 20. století Robert Michels v souvislosti se syndikalismem, tak dříve či později se většina vysokých zástupců daných skupin dostala do parlamentu. S tím je samozřejmě spojena celá řada dalších problémů jako např. otázka výběru kandidáta na volební listinu, jeho vzdělání a kompetentnost. Další otázka vyplývá z toho, jakým způsobem jsou tedy zástupci organizovaných skupin voleni a jak velký mají mandát k vyjednávání, popř. zdali mohou být odvoláni. V případě, že některé skupiny dostanou privilegovaný přístup k vládě, tak může být vláda různými způsoby šikanována ve prospěch těchto skupin – na to upozorňují jak ordoliberalové, tak libertariáni (resp. liberální Nová pravice).

Toto jsou hlavní kritické body související s neokorporatismem. V souvislosti s deindustrializací a přechodu k postmoderní společnosti nastoupila i nová společenská témata, z nichž patrně v současnosti nejvíce opakovaně je i téma environmentalismu. Mějme se však tímto na pozor, aby se díky lobbistům a financováním některých politických stran nedostaly velké korporace natolik blízko k politickým činitelům, aby si vymohly též privilegovaný, avšak již zcela utajený přístup k vyjednávání a následnému ovlivňování celospolečenských témat. Konzervativní libertariáni v posledních letech ve Spojených státech na tento problém, v souvislosti s válkou Iráku, pravidelně upozorňují. Nejvíce se mluví o lobbingu Kongresu velkými zbrojními, farmaceutickými a environmentálními korporacemi. Ron Paul či Andrew Napolitano mluví o tzv. americkém korporatismu, osobně bych spíše dal přednost pojmu klientelismus. Ať tak či onak, ať již se jedná o pravdu či dohady, je třeba dbát na to, aby nebyl narušen pluralismus a aby jakýmkoliv způsobem nebyla

ohrožena demokracie. Proto by politologové a zákonodárci měli stavět zábrany jakýmkoliv skupinám dělajícím si právo na privilegované postavení při vyjednávání. Nechť se tyto skupiny zformují do politických stran a zúčastní se svobodných voleb. V případě tolik vzdvihovaného i kritizovaného „švédského modelu“ je důležité upozornit, že tamní systém nebyl vytvořen ze dne na den a také nesmíme zapomínat na nejpodstatnější věc, že švédský neokorporatismus se zrodil za určitých dobových historicko-spoolečensko-hospodářských událostí a je přizpůsoben dané mentalitě obyvatel. Úvahy o jeho přenositelnosti jsou dle mého názoru dosti pohádkové.

Dalibor Zítka, červen 2012, autor není členem Dk

RUB INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI

Žijeme v době rozvoje výpočetní techniky, informací a informatiky, v době, kdy osobní zkušenost je vytlačována virtuální realitou a zpravodajstvím sdělovacích prostředků. Množství agresivně nucovaných informačních podnětů, bez ohledu na jejich obsah (stále častější jsou v té záplavě i údaje zcela nepravdivé), může působit opojně. Informační exploze ale časem otupuje, protože jednotlivé vjemy se překrývají. Specifickým příkladem může být i vjemové obžerství - konzument požaduje stále výraznější podněty (typickou ukázkou jsou stále drastičtější scény akčních filmů). Nebezpečí vjemové otupělosti výrazně roste při cíleném zneužívání sdělovacích prostředků v případě politických stran nebo různých zájmových skupin. Pravdivost politických zpráv je osobní zkušeností většinou neověřitelná. Lidskou psychiku ovlivňuje i stále vzrůstající vliv legální reklamy, která je většinou škodlivá, nicméně ve společnosti tolerovaná.

„Množství násilí, které může díky uvedeným charakteristikám vnímat (a také často vnímá) dítě za jediný den z televizní obrazovky, převyšuje celožitovní zkušenost středověkého žoldnéře.“ Tento přírůbek ekologa Dr. Ivana Ryndy je alarmující. Množství rozdílných vizuálních vjemů a zážitků, které vnímá během každého svého všedního dne kterýkoli Středoevropan, ostatně daleko přesahuje prožitky ve stejné oblasti před sto lety. To má výrazný dopad na společenské i individuální systémy hodnot. Je proto zcela zbytečně vytýkat dnes občanům nedostatek soucítění, netečnost a otrlost vůči každodennímu zpravodajství plnému krve. Média nás přemírou negativních informací nutí reagovat na všechny proměny moderního světa netečnosti. Učí nás nekorigovanému násilnictví dokonce i k bezprostřednímu okolí. Televizní navádění k násilí, jehož následky již v akčních filmech nejsou předváděny, ohrožující děti a mládež je dostatečně známé. Uvedená fakta naprosto neznamenají rezignaci na vzdálené lidské utrpení. Lidská psychika jednoduše není na takový výkon stavěna, nelze se každodenně znovu ustrnout nad utrpením bližních na druhém konci planety. Je to paradoxní v situaci, kdy se díky globalizaci stáváme bezprostředně závislími na dění kdekoli na světě.

Technologická a hospodářská síla vytvářená vědeckotechnickou revolucí není provázána odpovídající větší odpovědností, ale naopak vede k většímu plýtvání „z cizího“. To platí i přes veškerou dělbou práce. Závažným procesem je postupný zánik přirozených kulturně-sociálních a hospodářsko-ekonomických jednotek a jejich hodnotových a citových vazeb - rodin, osad, vesnic a regionů. S tím zaniká i lokální zájem na co nejšetrnějším, nejúspornějším hospodaření a uspokojování potřeb. Prvotním výrobcem, v bezprostředním kontaktu s přírodou jako zdrojem, zůstává ve vyspělých zemích jen zlomek obyvatelstva (počet zemědělců činí zpravidla méně než jednu dvacetinu pracujících obyvatel). Zprostředkovaná fabrická práce v městských aglomeracích podmiňuje migraci obyvatel. Bez vazby na půdu jako přírodní zdroj se ztrácí pocit souměřitelnosti se sousedy, prostředím a krajinou. Ubývá zájem o věci veřejné a chybí mezigenerační komunikace, dochází k degradaci kulturního i životního prostředí. Zde dochází k formování populace spotřební reklamou. I při respektování větší efektivity dělby práce při

hromadné výrobě v rámci nových technologií dochází ke stále větší exploataci přírody a zatížení antropogenními odpady. Dochází k rozporu mezi tržním hospodářstvím, založeným na individuální motivaci osobního zisku, a snahou o optimální využití hmotných statků a prostředků k uspokojení veřejných zájmů i práv všech. Vzhledem k nerovnoměrnému vývoji různých částí planety dochází k mnoha konfliktům sociálním, národnostním a hospodářským, přičemž důvodem není nic jiného než snaha o dělení planetárních surovinových a energetických zdrojů. Dopady lidské činnosti přestávají působit v časových horizontech, přesahujících délku lidského života, a tím i bezprostřední individuální zkušenost. Začínají být i v globálním rozměru měřitelné zkušenosti jedince. Čas se neustále krátí, a to je varující. Informační technologie vytvářením virtuální reality zatím jen podporují postupné odcizení člověka jeho životnímu prostředí. Varující slova jednotlivců nemají zatím dostatečnou váhu. To je skutečně škoda.

Ivan Turnovec, květen 2012

BÍLÁ KNIHA, DÍL DRUHÝ

Jistě se ještě pamatujete na brožuru, kterou sem v obrovském množství přivezla sovětská okupační armáda v závěru roku osmašedesátého. O protisovětských piklech našich revizionistů, našeho rozhlasu a televize a o řádění Ludvíka Vaculíka v Literárních lustech (vót grámota).

Na tuhle knížku jsem si vzpomněl, když jsem z ČRo 6 vyslechl referát O. Soukupa o kritice jednoho z nejlepších českých filmů polistopadového období, totiž Aloise Nebela, v ruském tisku. V tom filmu dojde totiž také ke znásilnění a vraždě jedné sudetské Němky. Kritik praví, že tímto chceme narušit výsledky druhé světové války.

Dalo by se říci, že bychom se tomu mohli zasmát, aplikující přísloví o jedné vlašťovce jaro nedělající. Jenže takřka shodný text napsal i ruský ministr kultury (prý každý, v kom smrt té ženy vzbudí soucit, je potenciálním narušitelem těchto výsledků). Ale to není vše. Každý prý má v každé situaci podpořit svůj národ. Rozhodne-li se Sovětský svaz obsadit a anektovat velký kus Finska a vyhnat několik desítek tisíc Finů z jejich domovů, je povinností všech občanů na tom spolupracovat.

To jsou ovšem dvě věci, které vyžadují odpověď.

V politických diskusích se někdy používají (podpásové) argumenty typu obvinění, které obvinění vzhledem k jejich zdánlivě úderné síle zděšeně popírá. Tak je tomu i v případě ohrožení výsledků války. Přátelé, neutíkejme a myslme. Nesmíme si dát vnutit jejich považování za posvátnou krávu. To neznamená, že bychom na některých výsledcích neměli trvat. Nemůžeme diskutovat o legitimitě protinacistického odboje, vrácení veškerého území a jiného majetku, který nacistické Německo násilím nebo hrozbou násilí získalo, o legitimitě řádného potrestání nacistických zločinců (i když i tady jsou lidé, kteří by lpěním na právním pozitivismu chtěli zpochybnit i ono důstojné zučtování s předními zločinci, jež známe pod jménem Norimberský proces). Jenže druhá světová válka má i další výsledky. Omezíme-li se na Evropu, pak je to především sovětská okupace a instalace bolševických diktatur ve východní a střední Evropě až po Labe a Šumavu a anexe tří celých pobaltských států a části území Finska, Německa, Polska, Československa Sovětským svazem. Je dobře, že větší část těchto výsledků byla před dvaceti lety překonána, avšak prezident Putin a premiér Putin se stále střídají v opakování teze, že šlo o největší geopolitickou katastrofu minulého století. A v současné krizi Západu rozhodně nejsou bez šancí na zvrát; o tom ještě v závěru.

Zamysleme se nyní nad údajnou povinností táhnout za jakýchkoli okolností se svým národem. Jedinou opravdovou službou občana svému národu je práce na vytvoření svobodného a spravedlivého zřízení a mírové politiky navenek, což především znamená respektovat oprávněné zájmy ostatních národů v regionu a ve světě. Uvnitř země i navenek

respektovat principy dobra a budovat vládu práva bez ohledu na to, jak smýšlí většina. Respektování ruského ministra by znamenalo, že za správné hochy budeme považovat vrahy z Lidic a Katyně (a také z Moštěnic). Naopak ti Němci, kteří se pokusili odstranit Hitlera, nebo Rusové, kteří protestovali proti sovětské okupaci Československa, to mají být odsouzenihodní zrádci? Zrádci zla jsou ti největší hrdinové, tím větší, čím méně se jich našlo. Nacionalismus jakožto upřednostnění etnického původu před principy dobra je nejmasovější vrah v dějinách.

Ale vraťme se v závěru k ruským snahám o překonání oné geopolitické katastrofy. Jejich šanci jsou občané zemí nabyvších svobodu, kteří jim slouží i v nových podmínkách. Čechům se sice nedaří ve fotbale, ale spolupráce s bývalým okupantem s jeho imperiálními ambicemi jim jde o něco lépe. Obzvláště úspěchy má ve vzdalování se od Evropské unie a v jejím celkovém podřívání. Je neštěstí, že vláda, která se obdivuhodně snaží udržet pořádek ve svých financích, ve věcech mezinárodních zbaběle ustupuje před prezidentem, škodícím své zemi víc, než kterýkoli jiný Čech v jejích dějinách. To i Moravec a ostatní kolaboranti byli pouhé nuly, bez jejichž hanebného jednání by dějiny probíhaly úplně stejně. Současní eurofobové však připravují celoevropskou tragédii. Bohužel mají u nás masovou podporu. Není také divu; bylo by záslužné sestavit soupis lži o evropské integraci, které jsou denně vypouštěny z medií. Stoupeneci integrace chybují, když je jim zatěžko se přehrabovat v této žumpě a lži vyvracet.

Kupme si na to plynové masky, v případě úspěchu eurofobů je můžeme brzy potřebovat i jinak.

Jan Friedlaender, červen 2012

JAK JE TO S POJMEM SPRAVEDLNOST

Na ulicích, v Senátu i Poslanecké sněmovně PČR se v současné rozjitřené době často používá slovo „spravedlnost“. Patří do arzenálu politiky i publicisty nejčastěji zneužívaných pojmů. Přitom by se zdálo, že význam by měl být jednoznačný a nezaměnitelný.

Tomáš Akvinský říká: „*Spravedlnost je trvalá správnost myslí, skrze kterou člověk činí to, co má za daných okolností činit.*“ Svatý Augustin pak uvádí: „*Spravedlnost je uspořádání duše podle ctnosti, z něhož vyplývá, že nejsme ničím služebníky, leč služebníky Boha samého.*“ V Příručním naučném slovníku, vydaném ČSAV v roce 1967, jsem nalezl následující výklad: „*Spravedlnost - etická kategorie, která vzniká jako výsledek morálního hodnocení; označuje žádoucí společenský stav a žádoucí lidská jednání, v nichž jsou zajištěna práva členů společnosti. Konkrétní náplň tohoto pojmu, jenž je odrazem společenského bytí, odpovídá v třídní společnosti zájmům té třídy, do jejíž morálky přísluší.*“

Nad pojmem spravedlnost se zamýšlí Rusell Kirk v práci *The Meaning of „Justice“* 1993: „V polovině sedmnáctého století napsal Jeremy Taylor, že existují dva druhy spravedlnosti. Jednak je to komutativní, neboli reciproční spravedlnost, která je v Písmu vyjádřena slovy: *Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi.* Podle Tailorových slov *je toto měřítkem té spravedlnosti, která předpokládá výměnu výhodných věcí za jiné výhodné věci ... já naplňuji tvoji potřebu, ty vyplňuješ moji potřebu; jsem-li já prospěšný pro tebe, měl bys být ty prospěšný pro mne ...*“

Druhým typem je spravedlnost distributivní, vyjádřená v listě Římanům: *Dávejte každému, co jste povinni: daň, komu daň; clo, komu clo; úctu, komu úctu; čest, komu čest.* Taylor to komentuje: „*Tato spravedlnost je jiná než ta první, protože závazek nevyplývá ze smlouvy ani se nezakládá na nějaké vzájemné výměně, ale je nám uložen z Božího příkazu nebo z příkazu nadřazeného, vyplývá z přirozenosti nebo milosti, ze zbožnosti nebo náboženství, z odpovědnosti nebo z úřadu, podle příkázání: Každý at slouží druhým tím darem milosti, který přijal; tak budete dobrými správci milosti Boží v její rozmanitosti.*“

Veřejný pořádek jako synonymum spravedlnosti, je totiž založen na mravním řádu, který vychází z náboženství a rodových tradic. Jsou-li tyto vznešené postuláty opovrhovány nebo popírány, jako to dělali sofisté za Platona, je spravedlnost vytlačována zvlí a „*zmocní se jí ti, kdo mají moc, a chopí se jí ten, kdo může.*“

Ideu spravedlnosti lze nalézt ve všech náboženstvích. Aristofanes tvrdil, že ctnost se nelze naučit ve školách ani u učitelů, spíše se dědí ve starých rodinách. Pro vytváření základních hodnotových návyků, mezi které by mělo patřit konání obecného prospěchu, povinnosti k rodičům a starým lidem, povinnosti k dětem a potomstvu vůbec, pravdomluvnost a spolehlivost, milosrdenství a velkorysost ke slabším, je důležitá tradiční rodinná výchova v podmínkách klidného obecního společenství. V porušení rodinných a tradičních společenských vazeb můžeme hledat jeden z hlavních problémů dneška, kterým je krutost a neupřímnost současné společnosti.

DOPORUČUJEME K PŘEČTENÍ

Pod redakcí Miroslava Nováka vyšla v loňském roce kniha o 783 stranách Úvod do studia politiky (SLON Praha, 2011), na které se podílelo 15 autorů včetně M. Nováka. Je rozdělena do čtyř částí, z nichž první je věnována politice pohledem různých disciplín, druhý vybraným podoborům politické vědy, třetí vysvětlujícím kvalitativním a kvantitativním metodám v politické vědě a čtvrtá velkým tématům politologie. Úvodem Miloslav Petrušek v osobně pojetém příspěvku charakterizuje tři cesty české politické vědy. Zmiňuje se o době před rokem 1968, o době normalizace a poté o novém rozmachu politologie po roce 1989. Charakterizuje přeměnu „vědeckých komunistů“ v politology nebo sociology, jako by nikdy nebyli intelektuálními slouhy, kteří nezřídka jiným ztrpčovali život a nikdy ničím ke skutečnému duchovnímu pohybu nikdy nepřispěli. Petrušek se zmiňuje o tom, že někteří z nich dnes znovu vydávají militantní knihy a není mu dobře, čte-li v roce 2010, že se znovu šíří „buržoazní puch“. Charakterizuje dobu po pádu komunismu, kdy na fakultě sociálních věd (Petrušek byl druhým porevolučním děkanem) založili katedru politologie a v této souvislosti vysoce oceňuje zásluhy Miroslava Nováka, který se vrátil z exilu ze Švýcarska, kde vystudoval politickou vědu a který se zasloužil o vybudování politologie na Karlově universitě. Vyzdvihuje přitom jeho skromnost; své služby nabídl skromně bez velkých gest a postraních úmyslů.

V první kapitole první části se Miroslav Novák věnuje politice a politologii jako úvodu do politické vědy. V této rozsáhlé kapitole se zabývá politickou vědou, jejímu rozdělení a genezi, politickou teorií, ale i rozdílem mezi politikem a úředníkem i soutěží politických stran, v další kapitole Marek Skovajsa uvádí politickou filosofii, ve třetí Milan Nakonečný politickou psychologii, v další kapitole Petr Skalník politickou antropologii a dále Jan Kysela se věnuje politice a právu. V další kapitole Oldřich Krulík uvádí politickou geografii, dále Martin Gregor se věnuje politice a ekonomii a v poslední kapitole této části se Miroslav Hroch zabývá politikou očima historika.

Také druhou část začíná Miroslav Novák úvodem do komparativní politologie, dále do této části přispěl Petr Druháček úvodem do mezinárodních vztahů a Dušan Hendrych úvodem do správní vědy. Třetí část má čtyři kapitoly. Karel Kouba v první z nich se věnuje kvalitativním metodám příčinného usuzování v politologii, Hynek Jeřábek analytickému výzkumu a kvantitativním metodám a Tomáš Lebeda nástrojů k měření volebních výsledků a vlastností stranických systémů.

Ve velmi zajímavé čtvrté části se věnuje Lubomír Brokl intermediaritě zájmů a její roli ve společenském a politickém systému, Miroslav Novák stranám a stranickým systémům, Tomáš Lebeda volebním systémům, Miroslav Hroch mezinárodní diskusi o problematice utváření

moderního národa a formování moderního národa v Evropě, Miroslav Novák empirickým teoriím demokracie a Michal Kubát demokratickým a nedemokratickým politickým režimům. Kniha je doplněna medailonky autorů i jmenným a věcným rejstříkem. Jde o mimořádně hodnotnou publikaci se širokým záběrem, která obohatí každého zájemce o politiku a politickou vědu.

Zdeněk Pavlík

VÝZVA ČLENŮM DEMOKRATICKÉHO KLUBU

V letošním roce se uskuteční **VII. valná hromada Demokratického klubu**, která zhodnotí dosavadní činnost Klubu a vytýčí jeho úkoly do budoucnosti. Je to zároveň jediná možnost, kdy mají členové možnost vyjádřit své názory na fungování Klubu a diskutovat o nich. Mezi dvěma valnými hromadami se členové mohou obracet na orgány Klubu pouze písemnou formou, protože smysl pravidelných setkání je zabývat se aktuální politickou realitou a nikoliv činností Klubu. Na valné hromadě je mnoho otázek, o kterých je nutno diskutovat a rozhodnout. Členové by si měli tyto příspěvky připravit, zejména své návrhy na budoucí činnost Klubu a kritiku činnosti dosavadní

Zároveň budou valnou hromadou **zvoleny nové orgány Klubu**. Výkonná rada vyzývá členy, aby navrhovali kandidáty pro nový ústřední výbor a ústřední revizní komisi, a to **do konce září 2012**. Jako dosud volba orgánů proběhne jednak přímo na valné hromadě, jednak jako při minulých volbách korespondenčně. Pokud máte o činnost Klubu zájem, můžete navrhnout nejen jiného člena, ale i sebe. Kandidátní listina by měla poskytnout členům dostatek možností k výběru nových funkcionářů.

Výkonná rada provedla kontrolu adres a příspěvků. Zjistila **dílčí nepřesnosti ve jménech i adresách**. Zároveň u mnoha členů neznáme jejich e-mailovou adresu (zejména u členů, kteří vstoupili do Klubu před rokem 2008, neboť tehdy nebyla e-mailová adresa na přihlášce). Vyzýváme proto členy, aby nám svoji adresu sdělili. Uveďte též e-mailovou adresu přátel Demokratického klubu, o kterých se domníváte, že bychom jim měli posílat pozvánky na různé akce Klubu.

Na valné hromadě budeme diskutovat o možnosti zasílat Dk-Dialog v elektronické podobě. Zároveň se nám podařilo obnovit webové stránky Klubu, a tak na adrese <http://www.demokratickyklub.cz> budou dispozici všechna čísla Dk-Dialogu, a to bezprostředně po jejich vyjití. Připravujeme též osobní a předmětový rejstřík všech příspěvků v Dk-Dialogu za 20 let jeho vydávání. Bude vhodným doplňkem celé řady vydaného bulletinu, kde některé příspěvky jsou velmi kvalitní a mají nadčasovou hodnotu. Usnadní to jejich vyhledávání nejen pro členy Klubu, ale i v knihovnách a institucích, kam je Dk-Dialog zasílán.

V minulém čísle Dk-Dialogu byla přiložena složenko k **zaplacení příspěvků**. Musíme konstatovat, že přestože byla minimální úroveň příspěvků snížena na jistě únosnou míru, mnoho členů tuto svou povinnost neplní. Obracíme se proto na členy, kteří tuto povinnost dosud nesplnili, aby tak učinili pokud možno co nejdříve a event. zároveň uhradili dlužné příspěvky za minulá období. Klub totiž nemá jiné příjmy než členské příspěvky a bez nich by nemohl fungovat.

Výkonná rada Dk

KDO JE KDO Z DEMOKRATICKÉHO KLUBU (44)

Švejnar, Jan, profesor, PhD, **vysokoškolský učitel**, nar. 2. 10. 1952 v Praze, manželka Katherine Terrell, PhD (1950-2009), profesorka ekonomie, syn Daniel, B.S. (1981), ekonom, dcera Laura, Bc. (1986), studentka; otec Zdeněk (1922), ekonom v důchodu, matka Marta, MUDr., (1923).

NYNÍ: profesor a ředitel Centra pro globální hospodářskou politiku na Columbia University, předseda výkonného a dozorčího výboru CERGE-EI, společného pracoviště Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy a Národohospodářského ústavu AV ČR, zakladatel Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA), člen Národní ekonomické rady vlády, předseda Ekonomické rady Asociace krajů ČR. **ST:** Bakalářský titul B.S. získal na Cornelově universitě (1974), magisterský M.S. (1976) a doktorský titul Ph.D. (1979) na Princetonské universitě. **ZÁJMY:** sport (především lyžování a tenis), hudba.

P: Odborný asistent ekonomie na Cornelově universitě (1978-1983), stáž ve Středisku pro výzkum řízení a ekonometrie na Katolické universitě v Lovani, Belgie (1983-1984), poradce OECD (1983-1984) a konzultant Světové banky (1984), docent ekonomie na Cornelově universitě (1983-1987), profesor ekonomie na universitě v Pittsburghu (1987-1996), ekonomický poradce prezidenta Václava Havla a české vlády, člen správní rady Amerického česko-slovenského vzdělávacího fondu (1990-1994), zakladatel a ředitel Národohospodářského ústavu AV ČR (1991-1999), profesor ekonomie na Michiganské univerzitě (1996-2012) a ředitel Institutu Williama Davidsona na Obchodní fakultě téže univerzity (1996-2004), člen správní rady Střediska pro nové a vznikající trhy při Londýnské obchodní škole (2002-2005), člen poradního sboru Evropské banky pro rekonstrukci a rozvoj (od roku 2003), předseda dozorčí rady ČSOB (od roku 2003), poradce maďarské a turecké vlády v oblasti hospodářské politiky (od roku 2006) a mnoho dalších. - **Ž:** V roce 1969 nastoupil otec Jana Švejnar na místo v Mezinárodním úřadu práce (ILO) v Ženevě; z důvodu návštěvy manžela a otce matka Marta a děti Jan a Daniela (tehdy třináctiletá) dostali výjezdní doložku a v březnu 1970 odjeli do Švýcarska; rodina se již nevrátila; sám pak odjel do Spojených států, kde na prestižních univerzitách získal ekonomické vzdělání. Po pádu komunistického systému v roce 1989 si vytyčil jako svůj hlavní úkol využit získaných znalostí a zkušeností k tomu, aby přispěl k návratu Československa mezi vyspělé země světa. V roce 2008 se zúčastnil prezidentských voleb, a i když nebyl zvolen, dostalo se mu mimořádně velké podpory. - **POL:** politicky neorganizován, členem Dk od r. 1995. - **V:** Jeho zásluhy byly několikrát odměněny čestným členstvím významných institucí (např. Střediska pro výzkum a ekonometrii v Belgii, Evropské ekonomické asociace) a čestnými doktoráty (např. Západočeské univerzity). - **D:** více než 100 studií a knih v oboru ekonomie, zaměřených na aplikovanou ekonomii a hospodářskou politiku, zejména na problémy zaměstnanosti, chování podniků s účastí zaměstnanců, dále na politiku zaměřenou na strukturální změny, výrobní efektivitu socialistických zemí, optimálnímu rozdělení důchodů v méně rozvinutých zemích; dále se zabýval problémy nedokonalosti trhu; po roce 1990 se zaměřil především na problémy transformace v postkomunistických zemích ve východní Evropě (A Framework for the Economic Transformation of Czechoslovakia, Planecon Report 5, 52, 1990, přetištěno v East Europ. Economist, česká verze v LN - Archy; take další práce z tohoto období mají podobné zaměření (Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě, Academia Praha, 1997; překlad angl. verze, Acad. Press, San Diego, 1995). - **B:** další podrobné informace jsou na webových stránkách www.jansvejnar.cz

PA: CERGE-EI, Politických vězňů 7, 111 21 Praha 1; tel.: 224 005 123
E-mail: jan.svejnar@cerge-ei.cz

Z ČINNOSTI DEMOKRATICKÉHO KLUBU

V červnu vydal Demokratický klub dvě stanoviska, která jsou uvedena v plném znění v tomto čísle Dk-Dialogu. Jsou k nim také komentáře, které je následují. Také v dubnu, květnu, červnu, červenci a srpnu pokračovala pravidelná setkání členů a přátel Demokratického klubu k aktuálním politickým otázkám. V dubnu se kol. Zdeněk Kalvach v úvodním slově zabýval problematikou demografického stárnutí a postavením starých osob - demokracie v dlouhodobé společnosti, v květnu zahájil diskusi kol. Miroslav Bednář na téma Evropská unie jako problém demokracie, v červnu pokračovala diskuse k občanské společnosti, kterou uvedl kol. Lubomír Brokl, v červenci kol. Pavel Černý v úvodním slově hovořil o Antonínu Švehlovi jako demokratickém politikovi a v srpnu kol. Ivan Vávra uvedl diskusi tématem problému české veřejné správy a justice ve vztahu k demokracii. Kromě témat úvodních slov se v diskusi přítomní zabývali i dalšími aktuálními otázkami současnosti. Setkání moderoval kol. Oldřich Wagner, červencové a srpnové setkání kol. Andrea Holopová.

POZVÁNKA

na další setkání členů a přátel Demokratického klubu, které se koná v úterý dne 18. září 2012 v Měšťanské besedě, Jungmannově ulici 17, Praha 1. Úvodní slovo na téma jaké rysy demokratismu lze nalézt ve správě českých zemí v období vlády Jagellonců. Také další setkání k aktuálním otázkám politické reality budou každý třetí úterý v měsíci, tj. 16. října, 20. listopadu a 18. prosince. Setkání bude moderovat kol. Oldřich Wagner. Také v dalších měsících jsou připraveni vystoupit někteří kolegové s úvodním slovem. V říjnu to bude např. kol. Lukáš Kovanda, redaktor ekonomické rubriky časopisu Týden.

Vydavatel: Demokratický klub, Františka Křížka 1, 170 00 Praha 7

Telefonní číslo (záznamník): 221 506 733

e-mail: dklub@volny.cz webová stránka: <http://www.demokratickyklub.org>

Bankovní spojení Demokratického klubu:

Česká spořitelna, a.s., pobočka č. 01/103, Praha 1, Rytířská 29, číslo účtu 1923868339/0800

IBAB CZ 76 0800 0019 2386 8339 SWIFT GIBACZPX

Redakční rada: Zdeněk Kalvach (odpovědný redaktor), Radovan Jelínek, Zdeněk Pavlík

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj. NP 2471/93 ze dne

20. 12. 1993. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. 6759

Příspěvky jednotlivých autorů, členů i nečlenů Dk, nemusejí vyjadřovat názory Klubu.

Tyto jsou vyjádřeny pouze v oficiálních (číslovaných) stanoviskách Demokratického klubu.